

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Katedra religionistiky

Předsudky vůči muslimům

Bakalářská práce

Autor práce: Klára Voralová

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Černá, Ph.D.

2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Klára Voralová**
Osobní číslo: **H15217**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Religionistika**
Název tématu: **Předsudky vůči muslimům**
Zadávací katedra: **Katedra religionistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se nejprve zaměří na teoretickou analýzu předsudků. Co je to předsudek, jak se utváří a jakou roli v západní společnosti hraje. Pokusí se nalézt případné propojení vlivu náboženství na utváření předsudků v současné společnosti. V jedné podkapitole se pokusí nastínit rozdíl mezi předsudkem a stereotypem.

Na základě průzkumu knižního trhu vybere nejpopulárnější beletristické tituly, které se orientují na islámský svět a identifikuje nejčastější předsudky spojené s islámem a muslimy. Tyto předsudky následně podrobí analýze, kde mj. zohlední, jakým způsobem vybraní autoři s předsudky zacházejí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Allport, W., Gordon. O povaze předsudků. Praha: Prostor, 2004.

Hayes, Nicky. Základy sociální psychologie. Praha: Portál, 2013.

Nakonečný, Milan. Encyklopedie obecné psychologie. Praha: Academia, 1997.

Hourani, Albert. Islam in European thought. Cambridge University Press, 1991.

Mendel, Miloš. Muslimové a jejich svět. Praha: Dingir, 2015.

Topinka, Daniel (ed.). Muslimové v Česku. Barrister & Principal, 2015.

Ostřanský Bronislav, Beránek Ondřej. Stíny minaretů. Praha: Academia, 2016.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Zuzana Černá, Ph.D.

Katedra religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2018**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon a zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, i s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 6. 2018

Klára Voralová

Ráda bych upřímně poděkovala Mgr. Zuzaně Černé, Ph.D. za její cenné rady, empatický přístup a za to, že mě vždy povzbuzovala k lepším výsledkům.

Velké poděkování patří také mým rodičům, kteří se mnou měli trpělivost a po dobu studia mi neocenitelně pomáhali a podporovali mě.

Dále bych ráda poděkovala rodinné přítelkyni, Ivě Markové za její pečlivou korekturu textu a cenné rady důležité pro dokončení práce.

Abstrakt

Tato práce se zabývá předsudky vůči muslimům v české autobiografické beletrii. Zaměřila jsem se na čtyři nejprodávanější tituly v Pardubickém knihkupectví Kosmas. Ke své práci jsem využila metody komparace, tedy srovnávání předsudků ve čtyřech vybraných knihách s tím, jak jsou předsudky teoreticky popisovány v odborné literatuře. Provedenou analýzou jsem zjistila, že jevy popisované v daných knihách mohou být osobními zkušenostmi autorek a pro ně tedy představují pravdivou realitu. Nicméně přejímáním jejich osobní reality již svou realitu zkreslujeme – nepoužíváme vlastní zkušenost k hodnocení, ale zkušenost někoho jiného a tuto cizí zkušenost s jednotlivcem poté zobecňujeme pro celou skupinu – což je právě definicí předsudku. Tudíž všechny knihy napomáhají ke vzniku předsudků, ačkoliv to pravděpodobně není jejich primárním cílem. Závěry této práce umožňují zamyšlení se nad vlivem médií při vytváření a formování našich předsudků.

Klíčová slova: islám, předsudky, muslimové

English Abstract

This thesis solves the prejudices against Muslims in Czech autobiographical fiction. I focused on the four best-selling titles at the Kosmas Pardubice Bookstore. For my work, I have used comparative methods, therefore, comparing prejudices in four selected books, with theoretically described in the literature. Through the analysis, I found out that the things described in the books are the personal experience of the authors, and therefore represent a true reality for them. However, by taking over their personal reality, we are already distorting our reality - we do not use our own experience to evaluate, but someone else's experience, and then we generalize this foreign experience with the individual for the whole group - which is just a definition of prejudice. Therefore, all books help to create prejudices, although this is probably not their primary goal. The results of this work allow us to reflect on the influence of the media in creating and shaping our prejudices.

Key Words: islam, prejudices, muslims

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. DEFINICE PŘEDSUDKU	13
2. PŘEDSUDEK VS. STEREOTYP	16
3. PŘEDSUDKY V SOUČASNOSTI	18
3. 1. ISLÁM JE PRO EVROPU CIZÍ A MYŠLENKOVĚ NESLUČITELNÝ	18
3. 2. ISLÁM JE NETOLERANTNÍ NÁBOŽENSTVÍ.....	20
3. 3. ISLÁM JE NÁSILNÝ A MUSLIMOVÉ JSOU TERORISTÉ.....	22
3. 4. ŽENY V MUSLIMSKÝCH ZEMÍCH	23
4. PŘEDSUDKY VE VYBRANÉ BELETRISTICKÉ LITERATUŘE	25
4. 1. BEZ DCERKY NEODEJDU.....	25
4. 2. NA ÚTĚKU	29
4. 3. OTROKYNÍ V 11 LETECH.....	31
4. 4. MUSLIMSKÉ PEKLO	32
4. 5. SHRNUÍ	33
ZÁVĚR	36
BIBLIOGRAFIE.....	38

ÚVOD

V první části své bakalářské práce vysvětlím co je předsudek, jak se utváří a jakou roli hraje v západní společnosti.

V další části popíšu nejčastější předsudky spojené s islámem a muslimy. Poté vyberu oblíbené beletristické tituly orientující se na islámský svět a identifikuji v nich nejčastější předsudky. Nakonec zhodnotím, jakým způsobem vybraní autoři s předsudky zacházejí.

Mou výzkumnou otázkou tedy bude, jak autoři vybrané beletrie zachází s předsudky, přičemž výzkumnou metodou bude komparace. Beletristické tituly obsahují popis osobní zkušenosti autorek, přičemž budu zkoumat, jak tuto osobní zkušenost předkládají čtenářům – nebudu hodnotit tuto osobní zkušenost. U každé autorky se zaměřím na popis mužů, o kterých píše – zda mají sklony k násilí a jak si tyto sklony ženy vysvětlují, dále se zaměřím na popis prostředí a zacházení s nimi samotnými – u všeho se budu snažit najít, jak a čím dané skutečnosti autorky vysvětlují.

Téma předsudků vůči muslimům – a konkrétně poté z knih především témata násilnosti mužů jsem si vybrala proto, že v dnešní době je o násilnosti islámu mnoho zmínek. Násilnost mužů je připisována nikoliv k jejich povaze, ale je brána jako jeden ze základních rysů islámu. Zadala jsem pojmy „islám a muslim“ do vyhledávače – mezi prvními doporučenými stránkami bylo mnoho těch, které šíří heslo, že neexistuje nic takového jako umírněný islám. V naší perspektivě jednoduše není „umírněný“ muslim správný muslim – „jde o představu, že muslim, již ze své podstaty, vyniká velikou zbožností, zkrátka je buď plně oddán své víře, nebo není muslimem vůbec“.¹ V takových článcích se povětšinou objevuje, že islám je již programově násilný, přičemž násilnost je dokazována nejen skrze skutky muslimů, ale i skrze Korán. Např. na stránkách Médiaislámu.cz v kategorii Korán najdete jako první podkategorii Korán a „Násilí a brutalita“ a pod ní vypsány všechny verše z Koránu, kde se nějakým způsobem zmiňuje nějaké násilí, či trest.²

---

¹ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. ISBN: 978-80-200-2630-9. s. 31

² *Korán a 'Násilí a brutalita'*. Korán o islámu [online], 2018 [citováno 27. 5. 2018]. URL:<<https://www.koranoislam.cz/tema/nasili-a-brutalita/>>

Pokud se nad tím více zamyslíme, pak na základě Koránu ze 7. století hodnotíme islámskou kulturu. Nicméně představme si, že by někdo přijel do České republiky, potažmo Evropy a hodnotil nás prostřednictvím Bible. Dokazování zla pomocí doslovných citací z Koránu je běžné, ale i v Bibli najdeme mnoho násilných výroků o vraždění a brutálních činech. Dokazují snad ale tyto výroky, že křesťanství je náboženství nenávisti a že jeho stoupenci jsou násilníci? ³

Například v Deuteronomiu nalezneme verše: „úplně vybijješ obyvatele toho města ostrím meče, zničíš je ostrím meče jako klaté, i všechno, co je v něm, i jeho dobytek. Všechnu kořist z něho shromáždíš na jeho prostranství a město i všechnu kořist z něho spálíš jako celopal pro Hospodina, svého Boha. Zůstane navěky pahorkem sutin, nikdy nebude vystavěno.“ ⁴, nebo dále slova: „Jestliže však byla ta řeč pravdivá a u té dívky nebylo shledáno, že je panna, tedy vyvedou dívku ke vchodu do domu jejího otce, mužové jejího města ji ukamenují a zemře, neboť tím, že smilnila v domě svého otce, dopustila se v Izraeli hanebnosti. Tak odstraníš zlo ze svého středu.“ ⁵ V knize Leviticus poté můžeme nalézt výzvu k vraždění homosexuálů: „Kdyby muž spal s mužem jako s ženou, oba se dopustili ohavnosti; musejí zemřít, jejich krev padni na ně.“ ⁶

Svou bakalářskou práci budu psát s ohledem na bakalářskou práci Jany Strůnové z roku 2015 s názvem Vývoj stereotypů spojených s islámem. ⁷Tato studentka popisovala stereotypy, já se oproti tomu budu zabývat předsudky. Ve své práci vysvětlím tedy i rozdíl právě mezi stereotypem a předsudkem.

Další prací, jež reflektovala podobné téma, je bakalářská práce Kláry Popové z katedry Religionistiky Univerzity Karlovy v Praze: Vybrané trendy a tendence vnímání islámu v České republice. Tato práce se zaměřuje především na téma islamofobie a snaží se mapovat, jaké vlivy působí při tvorbě vztahů k muslimům.

---

³ FIALA, Jaroslav. *Teorie islámského spiknutí*. In: BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. s. 104-105.

⁴ *BIBLE*. Český ekumenický překlad. Praha: česká biblická společnost, 2008. ISBN: 978-80-85810-81-3. s. 192 (Deuteronomium, 13:16-18).

⁵ *BIBLE*. Praha: česká biblická společnost, 2008. s. 199 (Deuteronomium 22:20-21).

⁶ Tamtéž, s. 129 (Leviticus 20:13).

⁷ STRŮNOVÁ, Jana. *Vývoj stereotypů spojených s islámem*. (BP). Pardubice, 2015.

V závěru práce došla studentka k názoru, že obraz islámu je velmi stereotypizován a je v něm mnoho předsudků (muslimové prezentováni převážně jako násilníci a necivilizovaní), což se může odrazit ve veřejném mínění.⁸

Jak jsem již zmínila, naše předsudky bývají často podporovány (nebo i vznikají) díky médiím. Bronislav Ostřanský například užívá rozlišení „mediální muslim“ a „muslim“ – tedy rozlišuje skutečnou tvář muslimů a jejich mediální obraz. „*Naprostá většina muslimů žije v monogamii, ale v případě mediálního obrazu je tomu naopak. Většina muslimek nemá zahalenou tvář, mediální Muslimka nosí zpravidla niqáb či burku, muž má zase bujný plnovous a v očích zápal fanatismu...přestože většinu muslimských mužů podle oblečení nerozeznáme od nemuslimů, mediální Muslim se obléká po způsobu Arabů z Perského zálivu.*“⁹Tedy jak si můžeme všimnout, mediální obraz muslimů se nemusí zakládat (a povětšinou nezakládá) na reálném podkladu.

V letech 2011 - 2013 proběhl výzkum mediálních kauz týkajících se islámu – výzkum provedli Jana Korečková a Dušan Lužný. Tento výzkum byl otištěn v knize *Muslimové v Česku*¹⁰a poukazuje na to, že hlavním kontextem, v němž byl islám v českých médiích zmiňován, je válka (resp. konflikt). V roce 2011 bylo slovo islám v médiích použito celkem v 1 326 článcích (z nichž pouze jeden se netýkal konfliktu – začátek Ramadánu), v roce 2012 to bylo 749 článků a v roce 2013 694 článků. Výzkum také ukázal na fakt, že pozitivní kauzy spojené s islámem jsou mnohem méně čtené než ty negativní.¹¹

Podobný výzkum, taktéž otištěný v knize *Muslimové v Česku*, byl proveden na televizní zpravodajství a vytvořili ho Zdenka Burešová a Renáta Sedláková. Autorky se zabývaly třemi nejsledovanějšími televizními zpravodajstvími v České republice – ČT, Nova a Prima. V roce 2013 bylo v hlavních zpravodajských relacích odvysíláno 218 zpráv týkajících se islámu, z nichž 80% bylo o zahraniční situaci, 11% zahraničních s dopadem na ČR a jen 4 zprávy byly výhradně domácí.

---

⁸ POPOVÁ, Klára. *Vybrané trendy a tendence vnímání islámu v České republice* (BP). Praha, 2012.

⁹ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Islám a muslimové českýma očima – dialog, nebo míjení*. In: BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. s. 35

¹⁰ TOPINKA, Daniel (ed.). *Muslimové v Česku*. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN: 978-80-7485-115-5.

¹¹ KOREČKOVÁ, Jana, LUŽNÝ, Dušan. *Mediální kauzy spojené s islámem v českých tištěných denících (2011-2013)*. In: TOPINKA, Daniel (ed.). *Muslimové v Česku*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 244 - 272

Z 40% byly poté zmiňovány vnitropolitické vztahy muslimských států, nebo mezinárodní vztahy, stejně početně byly zmiňovány kriminální činy muslimů a terorismus a nejméně zastoupené byly zprávy z oblasti tzv. human interest story (svátky, sport, umění). Ani jednou se poté neobjevila žádná zpráva o oblasti techniky, vědy, ekologie či podnikání.¹²

Tématem islámu v médiích se zabývá i Lucie Sedláčková ve stejnojmenné knize¹³. Kniha je analýzou mediální reprezentace sporu o karikatury proroka Mohameda v deníku Mladá fronta Dnes v roce 2006. Cílem této knihy je přispět k pochopení vzniku islamofobních postojů v českých médiích, a poukázat tak na užitečnost kritického přístupu k médiím. „*Prezentace islámu v českých médiích obecně odráží strategii tzv. ideologického čtverce zdůrazňujícího pozitivní aspekty západní evropské společnosti a negativní stránky muslimů, přičemž pozitiva na straně islámu a negativa spojená s Evropou či konkrétně Českou republikou jsou opomíjena*“.¹⁴ Podle Lucie Sedláčkové vzniká vzhledem k převaze zpráv s negativním obsahem dojem, že všichni muslimové jsou násilníci, teroristé, potlačovatelé ženských práv a že právě předkládáním tohoto negativního obrazu dochází k ustálení názorů čtenářů a tato negativní prezentace se následně stává „objektivním faktem“¹⁵

Lucie Sedláčková se ve své knize několikrát nepřímou odkazuje na důležitost rozlišování mezi islamofobními projevy a kritikou islámu. Právě toto rozlišení velmi dobře zpracovala v 90. letech organizace Runnymede Trust *Islamophobia: A Challenge For Us All*.¹⁶ Zpráva zahrnuje osm bodů, ve kterých rozlišuje otevřený a uzavřený pohled na islám. Prvním rozdílem je, zda je islám považován za monolitický a statický, nebo jako různorodý a dynamický. Za druhé, zda je islám považován za jiný a oddělený, nebo za podobný a vzájemně závislý. Za třetí, zda je islám považován za méněcenný nebo jiný, ale rovný.

---

¹² BUREŠOVÁ, Zdenka, SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Obraz muslimů a islámu v českých médiích*. In: TOPINKA, Daniel (ed.). *Muslimové v Česku*. Brno: Barrister & Principal, 2016. s. 273 - 295

¹³ SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2010. ISBN: 978-80-86807-65-2.

¹⁴ SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2010. s. 112.

¹⁵ Tamtéž, s. 28.

¹⁶ RICHARDSON, Robin (ed.). *Islamophobia: A Challenge For Us All*. The Runnymede Trust, 1997. ISBN: 978-09-02397-98-9.

Dalším rozdílem je, zda islám je vnímán jako agresivní nepřítel, nebo jako spolupracující partner. Pátý bod mluví o tom, zda jsou muslimové považováni za manipulativní nebo upřímné. Šestý poté odděluje, zda muslimská kritika 'Západu' je odmítnuta nebo diskutována. Předposledním bodem je, zda je diskriminačnímu chování vůči muslimům bráněno, či není. Poslední bod poté rozlišuje, zda je anti-muslimský diskurz považován za přirozený nebo problémový.¹⁷ Právě lidé s otevřeným pohledem na islám mohou přinášet konstruktivní kritiku islámu, která je nejen oprávněná, ale může být i přínosná při procesu integrace muslimů do většinové společnosti.

---

¹⁷ RICHARDSON, Robin (ed.). *Islamophobia: A Challenge For Us All*. The Runnymede Trust, 1997. ISBN: 978-09-0239-798-9. s. 4

1. DEFINICE PŘEDSUDKU

V této kapitole krátce nastíním vývoj v definicích slova předsudek. Poté se zaměřím na podstatné znaky předsudků, jejich kategorizaci, ale i na předpoklady redukce předsudků ve společnosti. Nejvíce budu používat citace z Gordona Allporta, kterého jsem si vybrala proto, že jeho kniha *O povaze předsudků*¹⁸ je všeobecně známá a odborníky do dnešní doby uznávána. Další autory jsem si poté vybrala buď proto, že na Allporta navazují, či ho nějak vysvětlují, nebo pro shodnost potřebných klíčových slov jejich knih a mé práce.

Předsudek byl ve starověku chápán jako precedent – úsudek, který se opíral o předchozí rozhodnutí a zkušenosti. Později dostal význam úsudku, který si člověk vytvoří dřív, než náležitě prozkoumá fakta (předčasný úsudek). Nakonec dostal dnešní emocionální nádech, který tento nepodložený úsudek provází. Ve 21. století je chápána praktická nezbytnost předběžných mínění a předporozumění, která vyplývá z lidské podstaty.¹⁹

Nicky Hayes a Gordon Allport ve svých knihách vycházejí právě z předpokladu, že předsudek je podstatou člověka. Nicky Hayes se ve své knize o předsudcích²⁰ vyjadřuje jako o manifestaci biologického pudu, o základním a nevyhnutelném instinktu agrese, nebo jako o biologickém pudu ochraňovat jedince, kteří s námi sdílí geny a v neposlední řadě se opírá o teorii sociobiologie E. O. Wilsona.²¹ Allport se oproti tomu ve své knize neopírá o žádné další autory a pouze sděluje, že předsudek je podle něj způsoben přirozenými a v lidském myšlení běžnými věcmi – mylnou generalizací a nepřátelstvím. Základní podmínky lidského žití a myšlení nás podle Allporta vedou ke kategorickým, ale mylným a předčasným soudům.²³

---

¹⁸ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. ISBN: 80-7260-125-3.

¹⁹ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. s. 38.

²⁰ HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 978-80-7367-639-1.

²¹ HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2000. s. 122.

²² Teorie sociobiologie Edwarda Osborna Wilsona je založena na předpokladu, že některé druhy sociálního i individuálního chování jsou alespoň z části zděděné a ovlivnitelné přirozeným výběrem. Základní myšlenkou je, že chování se v průběhu času vyvíjelo. To znamená, že zvířata se chovají tak, jak se ukázalo evolučně výhodné, což mimo jiné vyústilo ve vznik složitých forem chování výhodných pro přežití. (In: WILSON, Edward Osborne. *Sociobiology: The New Synthesis*. Cambridge: Belknap Press, 1975. ISBN: 978-0674816244).

²³ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. s. 48.

Studium předsudků se stalo vědou, jež zasahuje do sociální, interpretativní, kvalitativní i interkulturní psychologie. Americký psycholog, průkopník psychologie osobnosti Gordon Allport vysvětluje předsudek jako „*antipatii, která vychází z chybné a strnulé generalizace. Tuto antipatii lze pocítovat nebo vyjádřit. Může být namířena proti celé skupině, anebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny.*“²⁴ Nicky Hayes, britská psycholožka, zabývající se především psychologií učení ve své knize Základy sociální psychologie vysvětluje předsudek jako „*fixovaný, předem zformovaný postoj k nějakému objektu projevující se bez ohledu na individualitu nebo povahu tohoto objektu. Člověk, který má předsudky, nezvažuje při posuzování druhých žádná alternativní vysvětlení. Výsledek jeho interpersonálního hodnocení je dopředu určen nějakou libovolnou vlastností toho druhého.*“²⁵

Podstatnými znaky předsudků jsou emočně silně akcentované postoje, odolnost vůči změnám, maskující potlačený impuls chamtivosti, krutosti a potřeba prestiže. Funkcí předsudků je poté omluva patologického nepřátelství, zdůvodnění kulturně nepřijatelné potřeby chování, ochrana proti ohrožení sebeúcty.²⁶

Předsudky jsou rozdělené do několika kategorií. Allport rozděluje předsudky do 4 kategorií – emotivní (nebo také na základě lidské fyziognomie), sociální (spojené s mocí a sebeúctou), ekonomické (spojené s financemi) a historické (spojené s historicky doloženou potřebou ochrany teritoria). Ve své knize také spojuje předsudkové jednání s kategorizací: „*Lidské myšlení si musí vypomáhat kategorizací (tento výraz je v našem případě ekvivalentem generalizace). Jakmile kategorie vzniknou, stávají se základem obvyčejného předčasného úsudku. Tomuto procesu se asi nemůžeme vyhnout. Závisí na něm uspořádaný život.*“²⁷ Generalizace (nebo také kategorizace) ve výsledku znamená, že to, co pozorujeme u malého vzorku lidí, zobecňujeme na celou kategorii. To, co neznáme, zařadíme do skupiny a podle toho neznámé zhodnotíme. Lidské bytosti pak poznáváme například podle barvy kůže – podle té jim přisoudíme vlastnosti a významy jejich chování a jednání.²⁸

---

²⁴ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. s. 41.

²⁵ HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2000. s. 121.

²⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. s. 277 – 278.

²⁷ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. s. 51.

²⁸ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. s. 51 – 54.

Allport dále vytvořil stupnici nepřátelských akcí, která navazuje právě na studium předsudků spojených s kategorizací, generalizací a lidskou agresí. Prvním stupněm je osočování, tedy verbální vyjádření předsudků. Dalšími stupni je poté vyhýbání se příslušníkům neoblíbené skupiny, diskriminace, fyzické napadání a posledním stupněm je poté vyhlazení, tedy bezohledné násilí proti celé skupině.²⁹ Tuto stupnici poté doplňuje směrnice OSN, která dále vysvětluje pojem diskriminace a rozvíjí ho. Mezi diskriminaci pak například patří i nerovnost ochrany svobody myšlení, svědomí a náboženství – tedy nemožnost vykonávat náboženské rituály je podle OSN diskriminací a tedy již třetím stupněm nepřátelsky vyjádřeného předsudku.³⁰

Podle Nicky Hayes má účinná redukce předsudků 5 předpokladů: rovnocenné postavení, možnost osobního kontaktu, kontakt s nestereotypními jedinci, společenskou podporu kontaktů mezi skupinami a příležitosti ke spolupráci.³¹

Dle psychologa P. Schwartze je základním faktorem vzniku předsudků „*rodinná výchova, avšak předsudky bývají spojeny také s osobní náboženskou, politickou a jinou ideologií a mohou být – i v nejprimitivnější formě – vlastní také vysoce vzdělaným osobám.*“³² Předsudky se vyvíjejí pozvolna a dle R. E. Hartleyové jsou děti do věku 5 let zcela bez předsudků. Předsudky pomáhají člověku porozumět okolnímu světu a organizovat svoje zkušenosti. Postoje zajišťují srozumitelnost, chápání a interpretaci událostí. Vytváří sféru pro porozumění novým věcem.³³

Jak je patrné z definic, předsudky jsou negativně zaměřené, zobecňující a nezakládají se na relevantních informacích. Předsudek je iracionální a hluboce zakořeněný, proto se dá těžko změnit. Definice nám také poukazují na fakt, že předsudkové jednání je součástí člověka a nelze se ho úplně zbavit – prostřednictvím výchovy, okolí a dalších faktorů lze minimalizovat počet našich předsudků vůči ostatním skupinám, nelze je ale plně odstranit.

V této kapitole jsem nastínila, jaké jsou dosavadní definice předsudku a jak předsudek vybraní autoři chápou. V další kapitole se budu věnovat rozlišení předsudku a stereotypu.

---

²⁹ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. s. 46 – 47.

³⁰ ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. s. 83.

³¹ HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2000. s. 127.

³² NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. s. 224.

³³ SLAMĚNÍK, Ivan a VÝROST, Jozef. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN: 978-80-247-1428-8. s. 127 – 128.

2. PŘEDSUDEK VS. STEREOTYP

V této kapitole se pokusím nastínit rozdíl mezi stereotypem a předsudkem, protože jsou tyto dva pojmy často zaměňovány.

Stereotyp je stejně jako předsudek formou postoje. Někteří autoři tyto dva pojmy odlišují, jiní je používají jako synonyma – jak potvrzuje i Milan Nakonečný: „*stereotypy a předsudky jsou zvláštní druhy postojů, které se do jisté míry významově překrývají.*“³⁴

Socioložka Marie Jahodová stereotyp vymezuje jako: „*mínění o třídách individuí, o skupinách nebo objektech, která jsou jaksi předem dána jako šablonovité způsoby vnímání a posuzování toho, k čemu se vztahují, nejsou produktem přímé zkušenosti individua, jsou přebírány a udržují se tradicí.*“³⁵ Tato definice v sobě nezahrnuje negativum, které v sobě zahrnuje definice předsudku. Oproti tomu stojí ale definice profesora sociálních věd Pickeringa, který tvrdí, že hodnocení, jež stereotypy provází, je vždy v neprospěch toho, kdo je tímto stereotypem označen, neboť je poté souzen bez ohledu na přesnost tohoto popisu.³⁶

Pickering tedy uvádí, že stereotyp je stejně negativní jako předsudek, oproti tomu Jahodová bere stereotyp jako pozitivní, či neutrální. Na čem se ale všichni autoři shodují, je skutečnost, že stereotyp umožňuje rychlé zařazení neznámého jedince do „jeho správné“ skupiny a tím i otevírá jakýsi návod na použití daného jedince prizmatem celé této skupiny – což je ovšem společné i pro předsudek. A stejně jako předsudek je stereotyp důsledkem zjednodušení, překroucení pravdy, nebo generalizace.

Co se týče rozdílu mezi předsudkem a stereotypem, domnívám se, že ačkoliv je někteří autoři rozlišují, uchylují se často k zaměnitelným definicím a tím jejich rozlišení značně komplikují. Někteří autoři definují předsudek jako negativní stereotyp a tvrdí, že jen stereotyp může být pozitivní (např. že lidé s brýlemi jsou inteligentní).

---

³⁴ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. s. 223.

³⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. s. 223.

³⁶ PICKERING, Michael. *Stereotyping: The Politics of Representation*. Basingstoke: Palgrave, 2001. 978-0333772105. s. 5.

Co od sebe ale odlišuje předsudek a stereotyp? Jak jsem ukázala výše, oba fenomény mají stejné vlastnosti – jsou iracionální, vycházejí z nepřímé zkušenosti, jsou namířeny na odlišnou skupinu, či odlišného jednotlivce.

Jak předsudek, tak stereotyp vytvářejí vůči odlišnému jedinci, či skupině pocit ochrany identity majoritní společnosti. Někteří odborníci zde mluví o dvou různých fenoménech, ale žádný z odborníků přímo nerozlišil, kde jeden fenomén začíná a končí.

3. PŘEDSUDKY V SOUČASNOSTI

Podle výzkumu českého sociologa Ivana Gabala³⁷ z roku 2004 lidé v České republice rozlišují cizince na „bezproblémové“ a ty, kteří mohou problémy přinášet. K „bezproblémovým“ tázaní řadili osoby ze Západní Evropy, z USA, blízké sousedy a příslušníky oceňovaných kultur (Japonce). Do skupiny málo přijatelných patří poté ti, kteří náleží do vzdálenějších, či méně vyspělých zemí. Zejména jsou to obyvatelé arabského světa, či lidé z východu (Vietnamci, Číňané). Radomír Havlík, docent oboru sociologie, ve své práci tvrdí, že za nejproblémovější vidí Češi právě muslimy.³⁸

V této kapitole se tedy budu zabývat nejčastějšími předsudky, které jsou s islámem, potažmo muslimy v Evropě spojovány. Prvním z nich je, že islám je pro Evropu zcela cizí a myšlenkově neslučitelný. Druhý předsudek vytýká, že je islám netolerantním náboženstvím. Dalším, velmi častým předsudkem, je násilnost islámu a spojení islámu s terorismem. V poslední části kapitoly se budu zabývat předsudky, které jsou spojovány s ženami v muslimských zemích.

3. 1. ISLÁM JE PRO EVROPU CIZÍ A MYŠLENKOVĚ NESLUČITELNÝ

Prvním z předsudků vůči muslimům, je podle Miloše Mendela v České republice (potažmo v celé Evropě), že islámská kultura je pro naši „křesťanskou“ civilizaci zcela cizí. Uvozovky ve spojení „křesťanské Česko“ dávám proto, že většina Čechů se dnes hlásí k ateismu, nebo minimálně se rozhodně nehlásí ke křesťanství. Přesto ale jsme civilizace vyrůstající v křesťanské tradici. Nicméně, jak dále Miloš Mendel podotýká, muslimská civilizace je s Evropou historicky spjatá.

Od Andalusie, Sicílie přes Maltu – všechna tato území byla pod arabsko-islámskou nadvládou, než je křesťanská Evropa znovudobyla. Ale i nám bližší země mají dodnes rozsáhle zastoupený islám – Bosna a Hercegovina.³⁹

---

³⁷ GABAL, Ivan. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků*. GAC [online], 2004 [citováno 12. 2. 2018]. URL:<<http://www.gac.cz/cz/nase-prace/vystupy-ke-stazeni> >

³⁸ HAVLÍK, Radomír. *Postoje k cizincům a menšinám ve světle sociologického výzkumu*. Paideia [online], 2007 [citováno 2. 6. 2018]. URL:<<http://paideia.pedf.cuni.cz/download/havlik.pdf>>

³⁹ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Praha: Dingir, 2016. ISBN: 978-80-86779-42-3. s. 34

„Od první chvíle, kdy se islám objevil, byl pro křesťanskou Evropu problémem.“⁴⁰ Touto větou začíná kapitola knihy o Islámu v evropském smýšlení. Nicméně i přes zjevné problémy od prvních dnů nebyl vztah mezi křesťanstvím a islámem pouze o svatých válkách, křížových výpravách a džihádu.

„Pro muslimské myslitele byl status křesťanství jasný. Ježíš byl jedním z linie autentických proroků, která vyvrcholila Mohamedem, pečeti proroků a jeho autentické poselství bylo v podstatě stejné jako u Mohameda. Křesťané však mylně pochopili svou víru: pomysleli na svého proroka jako boha a věřili, že byl ukřižován ... Pro křesťany byla tato záležitost obtížnější. Věděli, že muslimové věří v jednoho Boha, který by mohl být v jeho povaze a činech považován za Boha, kterého křesťané uctívali, ale nemohli jednoduše přijmout, že Mohamed je autentický prorok.“⁴¹

Přestože křesťané mnohdy na islám pohlíželi se směsicí strachu a zmatenosti, byla příležitostně uznána jejich duchovní příbuznost.

Právě v kontextu islámu a Evropy mluví Luboš Kropáček o Hansi Küngovi a jeho knize⁴², ve které usiluje o dialog světových náboženství zaměřený k vytvoření světového étosu. Zde říká, že dialog mezi islámem a křesťanstvím je prozatím stále obklopen mnoha předsudky, odmítáním, dezinterpretacemi a nedostatečnými vědomostmi. Největší hrozbou pro mezináboženský dialog jsou skupiny sahající k násilí. Jan Pavel II. již vícekrát řekl, že „nikdo se nemůže považovat za věřícího ve velkého a milosrdného Boha, když v jeho jménu vraždí svého bratra“. Jan Pavel II. spojil obě náboženství do jednoho společného světa, ve kterém obě náboženství zastupují ve velké míře mnoho společných hodnot a ve kterém dávají smysl života stamilionům lidí, kterým se snaží hlásat mravní hodnoty, míru a svobodu.⁴³

Jak jsem již psala výše, tento předsudek neznamena jen to, že by islám byl pro Evropu cizí, ale také namítá, že islám se neslučuje s našimi západními hodnotami. Zde by poté bylo vhodné vůbec rozlišit, co vše považujeme za naše západní hodnoty.

---

⁴⁰ HOURANI, Albert. *Islam in European thought*. Cambridge University Press, 1991. ISBN: 0-521-42120-9. s. 7

⁴¹ HOURANI, Albert. *Islam in European thought*. Cambridge University Press, 1991. s. 8

⁴² KÜNG, Hans. *Světový étos Projekt*. Zlín: Archa, 1992. ISBN 80-900249-4-7.

⁴³ KROPÁČEK, Luboš. *Islám očima křesťanské teologie*. Souvislosti [online], 1998 [citováno 14. 5. 2018]. URL:<<http://www.souvislosti.cz/497kro.html>>

Jak píše český politik a publicista Roman Joch, pokud jsou západními hodnotami umělé potraty a státem uznávané (nikoliv tolerované, ale uznávané) homosexuální svazky, pak se s nimi ani on sám neslučuje (a s ním i část obyvatelstva České republiky).⁴⁴ „*Jsou-li však západními hodnotami svoboda slova, svědomí, náboženského, či politického přesvědčení, mnohé muslimy lze v západní společnosti akomodovat.*“⁴⁵

3. 2. ISLÁM JE NETOLERANTNÍ NÁBOŽENSTVÍ

Dalším častým předsudkem je, že je islám netolerantním náboženstvím. Jak říká Mendel, je pravdou, že stejně, jako každé jiné monoteistické náboženství, ani islám „*není vírou, která by programově tolerovala názory, víru a kulturní hodnoty jiných náboženských systémů ... Rozdíl, který dnes spatřujeme mezi muslimy a křesťany ohledně míry tolerance, spočívá jednak v nedostatku znalostí a z ní vyplývajících nedorozumění, ale především z toho, že – na rozdíl od soudobého křesťanství – islám stále v mnoha místech světa a v mnoha vnitropolitických kontextech funguje jako ideologický rámec politických procesů – opozičních hnutí, revolucí a programů politických stran.*“⁴⁶ Zde je jasně znát hlavní problém v interakci mezi sekularizovanou Evropou a náboženským systémem (islámem). Právě sekularizaci považovalo mnoho západních učenců (jako například Max Weber) za znak modernity a proto západní země často požadují sekularizaci muslimských společností a odložení šarií. Nicméně, jak můžeme nalézt v knize Luboše Kropáčka *Islám a západ*⁴⁷: „*klasický islám pojem sekulární vůbec nezná. Nezabývá se (až na drobné faktické výjimky) ani párovými kategoriemi duchovní/světský, neboť islámská teologická kategorie Jedinosti (tawhíd) implikuje všezahrnující univerzálnost Božího působení a nároku.*“⁴⁸

---

⁴⁴ JOCH, Roman. *Můj pohled na islám a muslimy*. In: BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. s. 150 – 158.

⁴⁵ JOCH, Roman. *Můj pohled na islám a muslimy*. In: BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. s. 155

⁴⁶ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Praha: Dingir, 2016. s. 56

⁴⁷ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN: 80-7021-540-2.

⁴⁸ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ*. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 99.

Za explozi napětí mezi sekulární společností a náboženstvím označuje německý filosof a sociolog Jürgen Habermas 11. září – tato událost podle něj ukázala na to, že i sekularizovaná společnost potřebuje náboženství (což podle něj dokazují naplněné synagogy, kostely a mešity). Sekularizace by podle něj měla rozumět oběma způsobům (jak sekulárnímu, tak náboženskému), protože jinak se západ, jako sekularizující mocnost bude arabskému světu jevit jako bez smyslu.⁴⁹

Dalším rozdílem je, že toleranci se tradiční islámská věrouka nikdy nezabývala, protože byla přesvědčena o své neomylnosti. Nicméně už celá desetiletí je tolerance důležitá pro muslimské intelektuály⁵⁰, kteří se i snaží o reinterpetaci Koránu jakožto mírumilovného náboženství. Problémem ale zůstává, že Česká republika je mnohem více zahlcena událostmi na Blízkém východě a intelektuální rozpravy na poli muslimské tolerance nevnímá. „*Tisíce Syřanů nebo Iráčanů, které proudí v uprchlických vlnách do Evropy, jsou předem podezírány z toho, že se snaží naši kulturní a demokratickou západní společnost rozložit svou náboženskou zákeřností.*“⁵¹ Například, jak uvádí Luboš Kropáček, v Huntingtonově Střetu civilizací je člověk přímo vyzván k ostražitosti vůči arabskému světu, ze kterého vycházejí hrozby právě kvůli jeho odmítání demokracie a civilizační odlišnosti.⁵²

Co se týče srovnání tolerantnosti islámu a křesťanství, pak na základě historických událostí, ale i islámských textů můžeme říct, že až do dob křížových výprav vyhrává v míře tolerantnosti jednoznačně islám. Dnešní netolerance islámských fundamentalistů je dána především tendencí k následování Koránu a prorockých tradic, ve kterých lze nalézt určité xenofobní výroky. Nicméně ve stejných textech lze nalézt i postoje zcela opačné, s jejichž vhodnou interpretací by bylo možné prokázat tolerantnost islámu. Ovšem dramatické události dnešní doby existenci jakýchkoliv smířlivých tendencí zastíňují.⁵³

---

⁴⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ*. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 101.

⁵⁰ Mezi výše uvedené patří například Nasr Hamid Abu Zayd, nebo Osman Nuri Hadžíc.

⁵¹ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Praha: Dingir, 2016. s. 57

⁵² KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ*. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 169.

⁵³ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Praha: Dingir, 2016. s. 59

3. 3. ISLÁM JE NÁSILNÝ A MUSLIMOVÉ JSOU TERORISTÉ

Dalším častým předsudkem je násilnost a krvelačnost islámu a s tím spojený terorismus. V knize *Nad Evropou půlměsíc*⁵⁴ můžeme nalézt výsledky dotazníkového šetření u studentů vysokých škol⁵⁵, který poukazuje na to, že studenti si s islámem nejčastěji spojují náboženství, způsob života a na třetím místě právě terorismus, který zařadili daleko před politiku, nebo například systém práva. Dále je z výsledků vidět, že 16% respondentů má výrazné obavy z islamistického terorismu v Evropě a dalších 45% respondentů má určité obavy z islamistického terorismu v Evropě.⁵⁶

Jak můžeme ale tvrdit, že má islám větší sklony k násilí, než jiná náboženství? Vždyť právě naše evropské dějiny jsou protkané násilím a válkami - od inkvizice, až po dějiny dvacátého století, ve kterých má Evropa obrovské ztráty na životech kvůli dvěma světovým válkám a masovému zabíjení ve vyhlazovacích táborech.⁵⁷

Spojení islámu a terorismu je poté velmi podobné. „*Podle statistik Evropského policejního úřadu byla v letech 2009 – 2013 jen 2% teroristických útoků v celé Evropské unii motivována nábožensky. Převážnou většinu z celkového počtu 1095 atentátů měli na svědomí regionální separatisté.*“⁵⁸ Tedy, ačkoliv je nezpochybnitelné, že některé atentáty jsou dílem islámských teroristů, je nutné si uvědomit, kdo všechno za terorismem stojí. Navíc je nutno podotknout, že veškeré teroristické činy, prokazatelně spáchané přívrženci islámu, ihned islámské duchovní autority odsoudily.

---

⁵⁴ ČERNÝ, Karel (ed.). *Nad Evropou půlměsíc I*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN: 978-80-246-3066-3.

⁵⁵ Dotazníkové šetření probíhalo během května a června 2008. Respondenty byli studenti bakalářského a magisterského studia ve čtyřech českých (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň) a třech slovenských (Bratislava, Banská Bystrica, Košice) městech. Celkem bylo nashromážděno 716 platných dotazníků.

⁵⁶ POLONSKÝ, Filip a NOVOTNÝ, Josef. *Znalosti o islámu a subjektivní postoje k islámu a muslimům: dotazníkové šetření mezi českými a slovenskými vysokoškoláky*. In: ČERNÝ, Karel (ed.). *Nad Evropou půlměsíc I*. Praha: Karolinum, 2015. s. 208.

⁵⁷ FIALA, Jaroslav. *Teorie islámského spiknutí*. In: BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. s. 103.

⁵⁸ FIALA, Jaroslav. *Teorie islámského spiknutí*. In: BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. s. 103

3. 4. ŽENY V MUSLIMSKÝCH ZEMÍCH

Mnoho dalších předsudků, které vznikly na západě, je spojeno s ženami. Celkově lze předsudky spojené s ženami shrnout tak, že ženy nemají v islámu stejné postavení jako muži – často je tento výrok propojován s nošením šátku, či s ženskou obřízkou.

Jako první bych zmínila nošení muslimského šátku. Diskuze ukazují, že to vůbec není specifický rys islámu – i v Evropě si ženy zahalovaly hlavu šátkem. Ale zároveň je nutno podotknout, že šátek není symbolem sociálního ponížení žen – jak je často interpretován na Západě. Zakrytí obličeje odlišovalo vdané ženy, které jsou pod mužskou ochranou a zasluhují respekt od otrokyní a chrámových prostitutek, které ho nenosily. V dnešní době se praxe nošení šátku v islámských zemích velmi různí – lze vedle sebe potkat ženu plně zahalenou i nezahalenou. Zahalování je pro většinu islámských zemí spíše tradicí, zvyklostí či folklórem, než nucenou identifikací ženy.⁵⁹ To potvrzuje i kniha *Mužům vstup zakázán*⁶⁰, kde autorka popisuje běžnou praxi ohledně oblékání v Jordánsku: „*Potkáte ženy zahalené od hlavy až k patě, s úzkým průzorem pro oči, ženy v kabátech a šátcích, ženy oblečené střídmě a občas i ženy, které by svým hlubokým výstřihem a bohatými vlasy mohly bez problémů ohromit leckteré evropské velkoměsto*“.⁶¹

Jako druhou bych zmínila ženskou obřízku. V knize Miloše Mendela je ženská obřízka vysvětlována jako iniciační rituál, jež má dívku připravit na ženství. Věk, ve kterém se obřízka provádí, se liší dle oblasti (od Ománu, přes Somálsko, Egypt, Tanzanii po Latinskou Ameriku). „*Přes poměrně velkou rozšířenost a praktikování geograficky, kulturně a etnicky rozdílnými skupinami bývá obřízka spojována s islámem a to především ve sdělovacích prostředcích a antiislámských prohlášeních politiků nebo poslankyň.*“⁶² Je tedy jasné, že ženská obřízka je s islámem spojovaná právě proto, aby prokázala primitivnost islámu, a zároveň má dokazovat fyzické i emotivní podřízení žen. Jak zde Miloš Mendel podotýká, právě takovéto výklady podporují stereotypní představy o muslimských ženách, jakožto poslušných strojích na výrobu nových muslimů.⁶³

---

⁵⁹ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Praha: Dingir, 2016. s. 229 - 233

⁶⁰ KLÍMOVÁ-PUMEROVÁ, Květa. *Mužům vstup zakázán*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7178-995-X.

⁶¹ KLÍMOVÁ-PUMEROVÁ, Květa. *Mužům vstup zakázán*. Praha: Portál, 2005. s. 14.

⁶² MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Praha: Dingir, 2016. s. 235

⁶³ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Praha: Dingir, 2016. s. 235

V knize *Mužům vstup zakázán* můžeme ale nalézt pasáž, která naopak tvrdí, že být ženou není ničím jiným, než výsadou a že být ženou znamená, že se vám vše přizpůsobí. „Stačí jen „být ženou“ a již se vše přizpůsobuje vašim potřebám, vaší existenci. Ženy mají vlastní patra v restauracích, parky, bazény, tělocvičny, obchody, školy, kanceláře...žena si může postěžovat na nějakého muže, že na ni promluvil, a hned ho odvádí policie.“⁶⁴

---

⁶⁴ KLÍMOVÁ-PUMEROVÁ, Květa. *Mužům vstup zakázán*. Praha: Portál, 2005. s. 166.

4. PŘEDSUDKY VE VYBRANÉ BELETRISTICKÉ LITERATUŘE

V této části nejdříve popíšu a poté analyzuji čtyři autobiografické beletristické tituly. Knihy jsem vybírala na základě četnosti prodeje v Pardubickém knihkupectví Kosmas. Na prvním místě se umístil světový bestseller *Bez dcerky neodejdu*⁶⁵, jehož dotisk byl v tomto knihkupectví vyprodáný během týdne. Druhé místo obsadil příběh dcery ze zmiňovaného bestselleru *Na útěku*⁶⁶, třetí místo patří knize *Otrokyní v 11 letech*⁶⁷ a čtvrté místo v počtu prodaných výtisků obsadila kniha Ivy Karlíkové *Muslimské peklo*.⁶⁸

4. 1. BEZ DCERKY NEODEJDU

Knih *Bez dcerky neodejdu* autorky Betty Mahmoodyové, vyšla v České republice poprvé roku 1992. Příběh začíná ve Spojených státech, v Michiganu, kde žije Betty Mahmoodyová společně s manželem Moodym a jejich pětiletou dcerou Mahtob. Po islámské revoluci (sesazení Ajatolláha) se Moody rozhodl k cestě do Teheránu za příbuznými. Ze čtrnáctidenní cesty se nakonec měl stát celý život, když Moody Betty oznámil, že se do Ameriky již nikdy nevrátí. Podle iránských zákonů byli Betty a Mahtob Moodyho majetkem a bez jeho svolení se samy vrátit nemohly. Po osmnácti měsících se Betty s dcerou podaří utéct z Iránu do Turecka a posléze do Spojených států. Betty v knize popisuje pozadí irácko – iránského konfliktu, povinné zahalování žen, svrchovanost mužů a bezprávi žen.

V knize *Bez dcerky neodejdu* autorka uvádí: „*takhle tedy vypadali šíitští muslimové, stále ještě triumfující nad svou vítěznou revolucí, přiodění pláštíkem farizejského fanatismu... Z jejich hlediska jsem byla jako Moodyho žena i jeho otrokyní, jeho majetkem. Mohl si semnou dělat, co chtěl.*“⁶⁹

---

⁶⁵ MAHMOODYOVÁ, Betty. *Bez dcerky neodejdu*. Praha: Ikar, 2013. ISBN: 978-80-249-2231-7.

⁶⁶ MAHMOODYOVÁ, Mahtob. *Na útěku*. Praha: Ikar, 2013. ISBN: 978-80-249-2349-9.

⁶⁷ FATIMA. *Otrokyní v 11 letech*. Frýdek-Místek: Alpress, 2012. ISBN: 978-80-7362-994-6.

⁶⁸ KARLÍKOVÁ, Iva. *Muslimské peklo*. Praha: Daranus, 2016. ISBN: 978-80-87423-74-5.

⁶⁹ MAHMOODYOVÁ, Betty. *Bez dcerky neodejdu*. Praha: Ikar, 2013. s. 55.

Takto byl Betty popsán imámem Rezym výklad súry 4, verše 38/34 z Koránu: „muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednům z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých ženám. A ctnostné ženy jsou pokorně oddány a střeží skryté kvůli tomu, co Bůh nařídil střežit. A ty, jejichž neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je!“⁷⁰ Autorka zde naráží na podle ní barbarské islámské zákony, které popisuje jako středověké a barbarské.

Podle autorky by v dnešní době žena neměla být majetkem muže. K tomuto tvrzení se později přidává i její dcera, která se spolu s matkou pozastavuje nad tím, jak je vůbec možné, že někde na světě ještě existují takové zákony a že by možná bylo lepší většinu zákonů ohledně lidských práv a hodnot unifikovat.

Právě unifikace lidských práv se již v polovině dvacátého století snažila dosáhnout Organizace spojených národů *Všeobecnou deklarací lidských práv* – „*Valné shromáždění vyhláší tuto Všeobecnou deklaraci lidských práv jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby se každý jednotlivec a každý orgán společnosti, máje tuto deklaraci stále na mysli, snažil vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám a zajistit postupnými opatřeními vnitrostátními i mezinárodními jejich všeobecné a účinné uznávání a zachovávání jak mezi lidem členských států samých, tak i mezi lidem území, jež jsou pod jejich pravomocí.*“⁷¹ Tuto deklaraci podepsal 10. prosince 1948 spolu s dalšími čtyřiceti sedmi státy i Írán, o kterém pojednává kniha *Bez dcerky neodejdu*. Jak je tedy možné, že se autorka pozastavuje nad zákony a žádá jejich unifikaci, když této unifikace mělo být dosaženo třicet šest let před jejím příjezdem do Teheránu?

Vrátíme-li se ještě zpět k autorčině textu, vidíme, že na základě jednoho specifického výkladu súry Koránu připisuje zcela konkrétní vlastnosti islámu jako celku.

---

⁷⁰ *Korán*. Přeložil HRBEK, Ivan. Brno: Československý spisovatel, 2012. ISBN: 978-80-7459-080-1. s. 526.

⁷¹ *Všeobecná deklarace lidských práv*. OSN [online], 2015 [citováno 19. 5. 2018]. URL:<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf>

Nicméně islámská pravidla jsou otevřená mnoha výkladům, protože na rozdíl od křesťanství, „v islámu neexistuje ústřední autorita, jako je papež, která by vyhlásila všeobecně závaznou interpretaci islámu.“⁷² Samotná interpretace dané súry imámem Rezym nemusí být nutně takto interpretována jiným imámem. Je tedy nesprávné hodnotit zákony šíitského islámu pohledem jednoho výkladu koránské súry.

V téže knize můžete také nalézt autorčin popis rodiny svého muslimského manžela: „*Brzy se ukázalo, že Moodyho příbuzenstvo se dělí na dvě výrazně odlišné skupiny. Část rodinného klanu žila podobně jako Amme Bozorg: špinu kolem sebe prostě neviděli, západními zvyky a ideály opovrhovali, lpěli na přepjaté náboženské horlivosti fanatického šíitského směru ájatolláha Chomejniho. Druhá část se zdála být o něco západněji orientována – byli kultivovanější a přátelštější a hlavně se vyznačovali mnohem lepší hygienou. Mnohem víc jich mluvilo anglicky a byli také zdvořilejší vůči Mahtob i vůči mně*“⁷³ Právě v této části můžeme narazit na autorčin popis muslimů jako špinavých barbarů, kteří se nemyjí a jsou fanatičtí a oproti tomu „západ“ je kultivovaný a čistší. Pro autorku jsou muslimové stále ve vývoji za Evropou, která se již dokázala oprostít od náboženství a posunout se dál.

Zde si můžeme všimnout perspektivy náhledu na jiné kultury - vývoj společnosti začal divoštvím, které se stalo výchozím bodem lidskosti. Dalším vývojovým stádiem byli barbaři a nejvyšším stupněm byla civilizace. Civilizace v tomto případě znamená příklon k vědě a rozumovému poznání.⁷⁴ S touto perspektivou se setkáváme již v dílech evropských myšlenkových klasiků, jako byl například August Comte, Edward B. Tylor či skotský antropolog James George Frazer, který popsal vývoj společností jdoucích od magického stádia, ve kterém převažují mýty, přes náboženský, až po novověko-evropský, tedy právě ten vědecký stupeň.⁷⁵

---

⁷² FIALA, Jaroslav. *Teorie islámského spiknutí*. In: BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. *Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia, 2016. s. 105.

⁷³ MAHMOODYOVÁ, Betty. *Bez dcerky neodejdu*. Praha: Ikar, 2013. s. 33.

⁷⁴ ČERNÁ, Zuzana. *Reflexe náboženství ve vzdělávání s důrazem na analýzu českých středoškolských materiálů*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017. ISBN 978-80-7560-107-0. s. 126.

⁷⁵ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN: 978-80-7380-017-8.

Tedy pokud bych použila vývoj společnosti podle Frazera na daný text, je jasné, že muslimové jsou dle autorky na náboženském stupni, zatímco Evropa (potažmo v případě Betty Mahmoodyové Spojené státy Americké, ze kterých pochází), je již na vědeckém, novověko-evropském stupni a je tedy civilizačně výš.

Autorka zde několikrát popisuje také iránsko-iráckou válku. Tato válka trvala od září 1980 do srpna 1988 a šlo zde především o územní spory a snahu Iráku nahradit Írán v pozici regionální mocnosti. ⁷⁶Betty Mahmoodyová popis této války spojovala buď se zprávami v televizi, které iránská televize vysílala vždy večer v anglickém jazyce: „*První část nevyhnutelně patřila pokračující válce s Irákem. Denně tvořil její součást vítězoslavný výčet iráckých ztrát, denně chyběla sebemenší zmínka o padlých Íráncích. Pokaždé se promítal nějaký šot nadšených mladých mužů a žen pochodujících do svaté války..., načež následovala vlastenecká výzva, aby se hlásili další dobrovolníci.*“⁷⁷, nebo s popisem svého strachu: „*pro mne znamenala tato příhoda úděsné připomenutí, co všechno hrozí našim životům v Teheránu. Bylo třeba se z toho pekla dostat rychle pryč, dřív než celý tenhle svět kolem nás jednoho krásného dne vyletí do povětří.*“⁷⁸

Zajímavostí příběhu *Bez dcerky neodejdu* je, že je jaksi zakonzervován a udržován - byl napsán roku 1988 a přesto je často ztotožňován s dnešním muslimským světem, tedy s myšlenkou, že za 30 let neproběhla žádná změna. Dodnes je tato kniha světovým bestsellerem a zaujímá první místa žebříčků knih o islámu – tedy mnoho čtenářů získává mnoho dojmů o islámu a muslimech právě z této knihy a z této osobní zkušenosti jedné ženy s jedním mužem.

---

⁷⁶ JOHNSON, Rob. *The Iran-Iraq war*. New York: Palgrave Macmillan, 2011. ISBN: 978-0-230-57773-2.

⁷⁷ MAHMOODYOVÁ, Betty. *Bez dcerky neodejdu*. Praha: Ikar, 2013. s. 27.

⁷⁸ MAHMOODYOVÁ, Betty. *Bez dcerky neodejdu*. Praha: Ikar, 2013. s. 267.

4. 2. NA ÚTĚKU

Na útěku: Příběh unesené dcery z bestselleru *Bez dcerky neodejdu* autorky Mahtob Mahmoodyové je, jak již název vypovídá, příběhem dnes již dospělé dívky z dětství. Zatímco příběh *Bez dcerky neodejdu* končí příchodem zpět na americké území, život její dcery pokračuje a s ním i tento příběh. Popisuje zde, že ve 13 letech jí byl diagnostikován lupus – nemoc imunitního systému, kterou obvykle spouští traumatizující zážitky. V den jednadvacátých narozenin přišel další zlom v jejím životě – zavolał jí otec a snažil se ji přimět k setkání. Traumatizující zážitky z dětství ale Mahtob nezapomněla a proto se s otcem nikdy neseťká. Mahtob v knize říká, že zatím nenašla odvahu přečíst si matčinu knihu.

Jako první zmínku o Íránu autorka uvádí: „*Vybavuji si zápach veřejných záchodků na teheránském mezinárodním letišti...v místech, kde na Západě stála mísa, zela v Íránu jenom díra do podlahy, a tam, kde u nás bývá zavěšená rolička toaletního papíru, visela na zdi hadice. Výsledkem byl nechutný svinčik*“.⁷⁹ Tedy ihned v první zmínce autorka rozlišuje „nás“ – Západ a Írán. Z popisu je možné vytvořit si dojem nečistého Íránu a oproti tomu čistého a kultivovanějšího Západu.

Tento dojem autorka dále rozvíjí, když o Íránu mluví jako ponurém a páchnoucím, školy popisuje jako věžeňské areály, v nichž člověk neměl svobodu. „*Ve škole – stejně jako ve společnosti vůbec – byl člověk oloupen nejen o svou identitu, ale i o právo svobodně mluvit a dokonce i svobodně myslet*“.⁸⁰ Mahtob zde dále také uvádí, že podle ní Írán účinně vymýval mozky svých občanů – „*pronikl k mým spolužákům dostatek informací dřív, než vláda dosáhla svého cíle a otupila jejich mysl a ukradla jim duši?*“⁸¹ I toto se jeví jako narážka na jakousi informační zaostalost mladých muslimů, se kterými Mahtob chodila do školy a především na nemožnost studentů mít své vlastní názory a vyjadřovat je, což i autorka dále v knize uvádí: „*Tohle je Amerika. Tady si můžu myslet a říkat to, čemu opravdu věřím. Tohle není íránská škola, kde se moje odpovědi nesměly odchylovat od znění, jež vyžadovaly učitelky*“.⁸²

---

⁷⁹ MAHMOODYOVÁ, Mahtob. *Na útěku*. Praha: Ikar, 2013. s. 29.

⁸⁰ MAHMOODYOVÁ, Mahtob. *Na útěku*. Praha: Ikar, 2013. s. 47.

⁸¹ Tamtéž, s. 48.

⁸² Tamtéž, s. 209.

Autorka se ale nikterak nepozastavuje nad tím rozdílem, že v Íránu navštěvovala základní školu, kdežto zde již mluví o svém vysokoškolském studiu v Americe – nepozastavuje se nad tím, zda není rozdíl ve vyjadřování názorů dán také věkem a vyspělostí jedince – poukazuje pouze na rozdíl mezi Íránem a Amerikou.

Mahtob v knize několikrát popisuje zkušenosti své (a především své matky) s pásdárem. „*Pásdár zastával roli mravnostní policie. Měl za úkol kontrolovat, jestli jsou ženy svým oděvem dostatečně chráněny před chlípnými pohledy mužů. Oblečení nesmělo odhalovat ani kousek kůže s výjimkou obličeje a rukou a zpod závoje nesměl vykukovat jediný vlasek. Lak na nehty byl nepřípustný a netolerovala se ani stopa líčidel... to všechno v zájmu ochrany žen, jak jinak.*“⁸³ Zahalování žen prošlo v Íránu mnoha proměnami – první snahy o odstranění hidžábu můžeme zaznamenat u Násira ad-Dín Šáha (19. století), nicméně skutečné změny přišly po roce 1934, kdy tehdejší vládce Rezy Šáh Pahlaví navštívil Turecko a byl ohromen tamější „svobodou žen“. Po vzoru Turecka tedy začal na veřejnosti on, i jeho manželka a děti vystupovat v evropském oblečení a bez šátku. Roku 1936 poté vydává dekret Kašf-e-hidžáb, jímž zakazuje nošení tradičních íránských oděvů a přikazuje lidem chodit v evropském oblečení. Tento dekret ovšem vedl spíše k chaosu a frustraci některých žen, proto se později oficiální opatření mírně uvolnilo a nošení šátku, či čádu nebylo trestným činem – pouze se to považovalo za znak zaostalosti a ukazatel příslušnosti k nižší třídě (tedy nastala diskriminace žen nosících šátky). Roku 1979 poté přišla islámská revoluce, pád Muhammada Rézy Šáha Pahlavího a nástup Sajjida Rúholláha Músavího Chomejního, který v březnu roku 1979 představil zákon o povinném zahalování žen ve veřejných funkcích a v roce 1983 tento zákon rozšířil na povinnost zahalování pro všechny ženy. V dnešní době je stále v platnosti zákon Chomejního, nicméně především ve velkých městech je jeho dodržování a především trestání jeho nedodržování trochu volnější. Íránské ženy ale stále za svá práva bojují.⁸⁴

---

⁸³ MAHMOODYOVÁ, Mahtob. *Na útěku*. Praha: Ikar, 2013. s. 56.

⁸⁴ RAHIMI, Fatima. *Írán dnes: žena má právo si zvolit, jak se bude oblékat*. Deník referendum [online], 2018 [citováno 22. 6. 2018]. URL:<<http://denikreferendum.cz/clanek/27180-iran-dnes-zena-ma-pravo-si-zvolit-jak-se-bude-oblekat>>

4. 3. OTROKYNÍ V 11 LETECH

Otrokyní v 11 letech napsala Fatima, nyní již čtyřicetiletá dětská vychovatelka žijící v Paříži. Na začátku příběhu popisuje dobu, kdy byla malé dítě. Otec ji prodal své sestře, majitelce nevěstince, která ji v jedenácti letech prodává Ahmedovi, třicetiletému muži, jež jí následující roky bude znásilňovat a týrat – protože bude jeho ženou, jeho majetkem. Postupně se jí narodí tři děti. Po necelých čtyřech letech se jí podaří utéct, ovšem bez dětí. Fatima nakonec uteče do Düsseldorfu, po dvouměsíčním pobytu se ale rozhodne vrátit zpět do Afriky. Po cestě do Nigeru se seznámí s Jacquem z Francie. V té době je Fatimě patnáct let. Do Francouze se nejdříve bezhlavě zamiluje, později ale zjistí, že on do Afriky nejezdí cestovat, jezdí si tam pro mladé dívky, které si odváží ze sirotčinců a pohlavně je zneužívá. Z lásky se tak stane nenávist. Poté se Fatima seznámí s Henrym, který ji pomůže setkat se s dětmi po zjištění, že se Ahmed rozhodl provdat jejich jedenáctiletou dceru. První dceru Hané Fatima unese a bude s ní, s Henrym a jejich společnými dětmi žít v Paříži. Druhá dcera Kulua zůstane v Africe a syn Muso zemře.

V této knize autorka několikrát naráží na téma vdávání mladých dívek. „*Jsem nevěsta, lépe řečeno „dětská nevěsta“.* Je mi jedenáct let. Jsem ještě holčička. On by mohl být mým otcem, je mu kolem třiceti, víc než dvakrát tolik co mně. Chce čtvrtou manželku. Já nejsem žena, ještě ne, zatím ještě ne.“⁸⁵ Nutno podotknout, že tato praxe se sice v některých zemích stále dodržuje, nicméně ve většině islámských zemích je věková hranice pro uzavření sňatku 16 let a předpokladem svazku je souhlas ženy. Sňatek je v islámském pojetí dohodou, po jejímž uzavření přestane být žena pro muže „fyzicky zapovězenou“ – i dnes se tedy stále mnohdy jedná o dohodu rodičů obou partnerů a citový aspekt svazku v tom případě nehraje takovou roli, jakou hraje materiální zabezpečení ženy jejím nastávajícím manželem.⁸⁶

Dalším jevem, který autorka mnohokrát zmiňuje je násilnost svého manžela Ahmeda. Nicméně oproti ostatním autorkám, Fatima zde nikde nespojuje jeho násilí s vírou – několikrát sice uvádí, že je pro něj násilí přirozené⁸⁷, ale přesto ho nikde nespojuje s islámem a s tím, že by byl Ahmed muslimem.

⁸⁵ FATIMA. *Otrokyní v 11 letech*. Frýdek-Místek: Alpress, 2012. s. 14.

⁸⁶ MENDEL, Miloš. *Žena, láska, rodina. Sňatek a mnohoženství*. In: KŘIKAVOVÁ, Adéla, MENDEL, Miloš a kol. *Islám – ideál a skutečnost*. Praha: Baset, 2002. ISBN: 80-86223-71-X. s. 142-143.

⁸⁷ FATIMA. *Otrokyní v 11 letech*. Frýdek-Místek: Alpress, 2012. s. 45.

Fatima zde dále uvádí počet manželek svého muže Ahmeda: „*Po mě se ve své zemi oženil ještě se dvěma, čímž porušil zákon, podle něhož smí mít muž nanejvýš čtyři manželky. Plus dvě tady (v Nigérii – pozn.), to je celkem osmihlavý harém!*“⁸⁸ Již v 19. století byla ovšem polygamie spíše méně se vyskytujícím jevem a v dnešní době je mnohoženství v islámu spíše raritou. Podle egyptských statistik bylo v zemi v 50. letech 20. století pouze 0,5% polygamiálních manželství. Polygamie je v dnešní době závislá na tom, jak rozhodnou zákonodárci dané země (například v Saudské Arábii, Kuvajtu či Sjednocených arabských emirátech se rodinné právo stále řídí šáriou v klasické podobě). K odvratu od polygamie přispěla mimo jiné i urbanizace a ekonomické změny, které způsobily, že většina mužů již nedokáže dostát právním regulím a vyhovět materiálně i sexuálně několika ženám a všem ve stejné míře. Svou úlohu na proměně mají také změny v interpretaci rodinného práva reformistickými ulamá.⁸⁹

4. 4. MUSLIMSKÉ PEKLO

Muslimské peklo od Ivy Karlíkové je kniha na první pohled podobná knize *Bez dcerky neodejdu*, s tím rozdílem, že dějištěm je Evropa, kterou považujeme za civilizovanou a kulturní. Iva z Čech se v Německu seznámila se Senadem z Bosny. Po narození dcery byla donucena přestěhovat se do Bosny, kde se ze Senada stal tyran. Roku 1995 se Ivě s dcerou podařilo utéct zpět do České republiky. Po půl roce za nimi ale z Německa přijeli Senadovi rodiče a unesli dceru zpět do Bosny. Když si pro ní Iva přijela, zjistila, že nemůže hledat pomoc u policie – podle jejich zákonů byla dcera majetkem otce, matka si ji tedy nemohla odvézt ani, když měla dcera české občanství. Díky lži, kterou Iva slíbila Senadovi, že se znovu dají dohromady a budou žít spolu, získala svou dceru nakonec zpět do České republiky. Roku 2016, právě když Iva dopisuje tuto knihu, se dozvídá o smrti Senada. Celá spleť kapitola tohoto života se pro Ivu a její dceru Denny tedy uzavírá.

---

⁸⁸ FATIMA. *Otrokyní v 11 letech*. Frýdek-Místek: Alpress, 2012. s. 71.

⁸⁹ MENDEL, Miloš. *Žena, láska, rodina. Sňatek a mnohoženství*. In: KŘÍKAVOVÁ, Adéla, MENDEL, Miloš a kol. *Islám – ideál a skutečnost*. Praha: Baset, 2002. s. 144-145.

V knize, kterou napsala Češka Iva Karlíková, můžeme ihned na první stránce nalézt: „*Zamilovala jsem se do nesprávného muže – muslima*“. ⁹⁰Tedy ihned na první stránce je narážka na náboženské vyznání muže, který ji týral. Dále poté nacházíme zmínku: „*Senad si neuvědomoval, že bít ženu a nutit ji k naprosté poslušnosti není normální. Tedy ne v krajích, kde já jsem vyrůstala, ale u nich to bylo jinak, tohle byla normální muslimská pohodička*“⁹¹. Znovu je zde jasná spojitost mezi muslimem a týráním žen – tedy že ji týral právě proto, že byl vychován jako muslim. Zde znovu můžeme vidět zmínku o necivilizovanosti muslimů – tedy, že jsou stále na kulturně nižším vývojovém stupni než Evropa. (zmíněno již u Betty Mahmoodyové)

Iva Karlíková v této knize naráží i na střet tradic – Vánoc a ramadánu. Autorka zde uvádí, že svého muže poprosila, aby společně oslavili Vánoce – se stromečkem, dárky a celkově podle ní typickou vánoční atmosférou, nicméně narazila na velký odpor a příkaz, že pokud je jeho ženou, bude ctít to, co ctí on, tedy ramadán. „*Věděla jsem, co je ramadán..., ale nikdy jsem si nevšimla, že by to Senad ctíl. A vůbec – v celé jeho rodině nebyl nikdo, kdo by pravidla ramadánu dodržoval tak, jak se dodržovat mají. Muslimové jen, když se jim to hodí...*“⁹²Stejně jako zde, i na mnoha jiných místech autorka naráží na to, že Senad vlastně vůbec neměl například pít alkoholické nápoje, protože ty spadají do harám potravin (tedy do toho, co je zakázané), ⁹³ale i přesto, že pil alkohol naprosto běžně, považoval se za dobrého muslima.

4. 5. SHRNU TÍ

Všechny čtyři knihy v sobě mají mnoho společného. Hlavními pojmy všech knih se stalo násilí vůči ženám a muslimové jako tyrani. Všechny čtyři příběhy se odehrávají před více než dvaceti lety, přesto jsou brány jako ukázka dnešního muslimského světa. Kromě Fatimy jsou všechny autorky původem z nemuslimské země a násilnost svých mužů přisuzují výchově – nikoliv ale osobní výchově rodičů, ale kulturní výchově, ve které islám hraje hlavní roli.

---

⁹⁰ KARLÍKOVÁ, Iva. *Muslimské peklo*. Praha: Daranus, 2016. s. 5.

⁹¹ MAHMOODYOVÁ, Betty. *Bez dcerky neodejdu*. Praha: Ikar, 2013. s. 12

⁹² KARLÍKOVÁ, Iva. *Muslimské peklo*. Praha: Daranus, 2016. s. 85

⁹³ DENNY, Frederick M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999. ISBN: 80-85190-96-6. s. 138.

V knihách se velmi často objevovalo spojování násilnosti mužů s barbarskou kulturou, ve které žili, protože jejich násilí je podle spisovatelek součástí islámu, potažmo Koránu.

Všechny tyto knihy sice poukazují na týrání žen mužem – muslimem. Ovšem žádná z těchto knih nezkoumá, zda je muž týral proto, že je muslim, anebo proto, že je násilník a zda spolu tyto dva jevy souvisí. V poznámce uvádím statistiku násilí páchaného v České republice.⁹⁴

Na trhu je spousta knih s tématem týrání žen – příkladem kniha *Z temnoty o ženě z Anglie*, které muž – Angličan - vydloubl oči a zbil ji do bezvědomí, či kniha *Týraná ze Spojených států Amerických* (násilníkem byl Američan, v knize popisován i jako praktikující křesťan). Některé z těchto žen popisují týrání ze strany muslima, některé ale popisují týrání ze strany muže jiné národnosti. Proč tedy příběhy o muslimech tolik navyšují strach z nich a příběhy o národnostně jiných tyranech strach nevzbuzují?

Zde je potřeba si uvést, každý člověk je originál, a stejně tak ne všichni muslimové jsou stejní. Kromě běžného větvení islámu (šíité, sunnité, drúzové,...), existuje mnoho dalších důvodů odlišnosti, jako například povaha člověka, věk, vliv okolí, vliv rodiny, vzdělání a také doba, ve které žije.⁹⁵ Nicméně žádnou z těchto odlišností nebraly autorky v potaz a zaměřovali se pouze na víru.

Násilí a barbarství je v těchto knihách spojováno s vírou – islámem a jde tedy víceméně o popisy projevů islámu. Domnívám se, že tyto popisy nám mohou dávat smysl právě kvůli islámu v evropském myšlení, které bylo historicky ovlivněno křesťanstvím. Jak píše Luboš Kropáček: „*V rovině křesťanské teologické reflexe byl islám vždy problémem, o čemž svědčí především posuny v pohledu na něj. Historicky nejstarším názorem je, že islám je křesťanskou herezí, ve středověku poté převládl názor o samostatném a zbloudilém náboženství.*“⁹⁶

---

⁹⁴ V České Republice bylo roku 2017 dle stránek www.domacinasili.cz vykázáno Policií ČR z domu 1348 osob, které páchali domácí násilí. (Zdroj: *Statistiky – domácí násilí*. Domácí násilí [online], 2018 [citováno 9. 4. 2018]. URL:< www.domacinasili.cz/files/index.php?id=90>.)

⁹⁵ KLÍMOVÁ-PUMEROVÁ, Květa. *Mužům vstup zakázán*. Praha: Portál, 2005. s. 106.

⁹⁶ Kropáček, Luboš. *Islám očima křesťanské teologie*. In: www.souvislosti.cz [online].

V historii byla diskuze mezi křesťanstvím a islámem vedena na základě Bible a Koránu. V moderní historii se zdá, že Západ vede racionální diskusi, ve které Bible nehraje žádnou roli, a přesto v hodnocení islámské kultury nahlížíme na ni stále prostřednictvím Koránu a ignorujeme její vlastní dynamiku a možnost vývoje.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem rozebírala nejčastější předsudky, které jsou v dnešní době s islámem spojovány. Mou výzkumnou otázkou bylo, jak autoři beletrie zachází s předsudky prostřednictvím jejich osobní zkušenosti. Zde jsem dospěla k názoru, že autorky se často uchylují k zaměňování popisu osobní zkušenosti s jedním muslimem za popis běžných projevů všem muslimům, potažmo islámu.

Sklony k násilí ženy vysvětlují příslušností k víře – až na Fatimu, která sklony k násilí svého muže připisuje spíše jeho povaze. V popisu prostředí se autorky velmi často uchylují k rozlišování na „my“ a „oni“, přičemž Evropu (v případě Ivy Karlíkové) a Spojené státy Americké (v případě Betty a Mahtob Mahmoodyových) popisují jako kulturně vyspělejší a muslimské země (Bosnu a Írán) popisují jako barbarské a špinavé.

Mimo Fatimy všechny autorky naráží na problémy v rámci střetu islámu (jakožto víry jejich manželů a v případě Mahtob otce) a křesťanství (Mahtob a Betty Mahmoodyovy) či ateismu (Iva Karlíková). Veškeré problémy střetů, násilnost a další negativní povahové rysy mužů jsou poté brány jako jeden ze základních rysů islámu.

Téma jsem si vybrala proto, abych se pokusila racionálně vysvětlit původ předsudků, včetně jejich případné eliminace. Nicméně i přes to, že se v oblasti islámu snažím vzdělávat a udržuji osobní kontakt s několika muslimy (ať už žijícími v České republice, nebo v muslimských zemích), získala jsem i já čtením beletrie několik velmi negativních dojmů o muslimech. Tedy že i přes to, že podle Nicky Hayes splňuji všech pět předpokladů pro redukci předsudků (rovnocenné postavení, možnost osobního kontaktu, kontakt s nestereotypními jedinci, společenskou podporu kontaktů mezi skupinami a příležitosti ke spolupráci), tak jsem čtením osobních příběhů autorek získala několik předsudků.

Obraz islámu v knižních titulech vykazuje nepřehlédnutelné rysy předsudků. Muslimové jsou prezentováni negativně, což může do velké míry ovlivnit pohled na ně. Beletrii čte široká škála čtenářů – od mladých, po zralé, ženy i muži, méně i více vzdělaní a u každého může tento negativní obraz vzbuzovat jinak silné dojmy a vytvářet jinak silné předsudky.

Osobně si myslím, že v dnešní době mají tištěná média (tedy výše zmiňovaná beletrie) menší vliv, než dříve – na jejich místo nastupují spíš internetová média a čím dál více se ukazuje, že anonymní prostředí internetu vybízí uživatele k agresivitě a mnohem více napomáhá k rozšiřování předsudků. Proto si myslím, že by se další výzkum měl ubírat směrem k internetovým médiím a především k chování uživatelů v komentářích pod články, kde mnoho z nich vykazuje jasné známky předsudkového a diskriminačního jednání a agrese vůči muslimům.

BIBLIOGRAFIE

- 1) ALLPORT, Gordon. O povaze předsudků. Praha: Prostor, 2004. ISBN: 80-7260-125-3.
- 2) BIBLE, Český ekumenický překlad. Praha: česká biblická společnost, 2008. ISBN: 978-80-85810-81-3. s
- 3) ČERNÁ, Zuzana. Reflexe náboženství ve vzdělávání s důrazem na analýzu českých středoškolských materiálů. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017. ISBN 978-80-7560-107-0.
- 4) ČERNÝ, Karel (ed.). Nad Evropou půlměsíc I. Praha: Karolinum, 2015. ISBN: 978-80-246-3066-3.
- 5) DENNY, Frederick M. Islám a muslimská obec. Praha: Prostor, 1999. ISBN: 80-85190-96-6. s. 138.
- 6) FRAZER, James George. Zlatá ratolest. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN: 978-80-7380-017-8.
- 7) HAYES, Nicky. Základy sociální psychologie. Praha: Portál, 2000. ISBN: 978-80-7367-639-1.
- 8) HAYES, Nicky. Principles of social psychology. Routledge, 1993. ISBN: 978-08-6377-259-7.
- 9) HOURANI, Albert. Islam in European thought. Cambridge University Press, 1991. ISBN: 0-521-42120-9.
- 10) KLÍMOVÁ-PUMEROVÁ, Květa. Mužům vstup zakázán. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7178-995-X.
- 11) KORÁN. Přeložil HRBEK, Ivan. Brno: Československý spisovatel, 2012. s. 526. ISBN: 978-80-7459-080-1.
- 12) KROPÁČEK, Luboš. Islám a západ. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN: 80-7021-540-2.
- 13) KŘIKAVOVÁ, Adéla, MENDEL, Miloš a kol. Islám – ideál a skutečnost. Praha: Baset, 2002. ISBN: 80-86223-71-X. s. 142-143.
- 14) KÜNG, Hans. Světový étos Projekt. Zlín: Archa, 1992. ISBN 80-900249-4-7.
- 15) MENDEL, Miloš. Muslimové a jejich svět. Praha: Dingir, 2016. ISBN: 978-80-86779-42-3.

- 16) NAKONEČNÝ, Milan. Encyklopedie obecné psychologie. Praha: Academia, 1997. ISBN: 978-80-200-0625-7.
- 17) OSTŘANSKÝ, Bronislav. Stíny minaretů. Praha: Academia, 2016. ISBN: 978-80-200-2630-9.
- 18) PICKERING, Michael. Stereotyping: The Politics of Representation. Basingstoke: Palgrave, 2001. ISBN: 0333772091.
- 19) POPOVÁ, Klára. Vybrané trendy a tendence vnímání islámu v České republice (BP), 2012.
- 20) RICHARDSON, Robin (ed.). Islamophobia: A Challenge For Us All. The Runnymede Trust, 1997. ISBN: 978-09-0239-798-9.
- 21) SEDLÁČKOVÁ, Lucie. Islám v médiích. Liberec: Nakladatelství Bor, 2010. ISBN: 978-80-8680-765-2.
- 22) SLAMĚNÍK, Ivan a VÝROST, Jozef. Sociální psychologie. Praha: Grada, 2008. ISBN: 978-80-247-1428-8
- 23) TOPINKA, Daniel (ed.). Muslimové v Česku. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN: 978-80-7485-115-5.
- 24) WILSON, Edward Osborne. Sociobiology: The New Synthesis. Cambridge: Belknap Press, 1975. ISBN: 978-0674816244.

ANALYZOVANÁ BELETRIE

- 1) FATIMA. Otrokyní v 11 letech. Frýdek-Místek: Alpress, 2012. ISBN: 978-80-7362-994-6.
- 2) KARLÍKOVÁ, Iva. Muslimské peklo. Praha: Daranus, 2016. ISBN: 978-80-87423-74-5.
- 3) MAHMOODYOVÁ, Betty. Bez dcerky neodejdu. Praha: Ikar, 2013. ISBN: 978-80-249-2231-7.
- 4) MAHMOODYOVÁ, Mahtob. Na útěku. Praha: Ikar, 2013. ISBN: 978-80-249-2349-9.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- 1) GABAL, Ivan. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků*. GAC [online], 2004 [citováno 12. 2. 2018]. URL:<<http://www.gac.cz/cz/nase-prace/vystupy-ke-stazeni> >
- 2) HAVLÍK, Radomír. *Postoje k cizincům a menšinám ve světle sociologického výzkumu*. Paideia [online], 2007 [citováno 2. 6. 2018]. URL:<<http://paideia.pedf.cuni.cz/download/havlik.pdf>>
- 3) *Korán a 'Násilí a brutalita'*. Korán o islámu [online], 2018 [citováno 27. 5. 2018]. URL:<<https://www.koranoislam.cz/tema/nasili-a-brutalita/>>
- 4) KROPÁČEK, Luboš. *Islám očima křesťanské teologie*. Souvislosti [online], 1998 [citováno 14. 5. 2018]. URL:<<http://www.souvislosti.cz/497kro.html> >
- 5) RAHIMI, Fatima. *Írán dnes: žena má právo si zvolit, jak se bude oblékat*. Deník referendum [online], 2018 [citováno 22. 6. 2018]. URL:<<http://denikreferendum.cz/clanek/27180-iran-dnes-zena-ma-pravo-si-zvolit-jak-se-bude-oblekat>>
- 6) *Statistiky – domácí násilí*. Domácí násilí [online], 2018 [citováno 9. 4. 2018]. URL:<www.domacinasili.cz/files/index.php?id=90>
- 7) *Všeobecná deklarace lidských práv*. OSN [online], 2015 [citováno 19. 5. 2018]. URL:<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf>